

عوامل مؤثر بر نگرش کارمندان زن دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مشارکت برای اهدای خون

وحید متمر^۱، عبدالناصر مقدم دیزج هریک^۲، بهناز شکوئی^۳، سمیه داداشی^۴، محمد اصغری جعفرآبادی^۵، شهرزاد اردبیلی زاده^۶، اکرم حسین پور^۱، پرینا لطفی نژاد^۶

چکیده

سابقه و هدف

برای ترغیب زنان به اهدای خون، باید باورها و عواملی که مانع اهدای خون در آن‌ها می‌شود شناسایی و بررسی گردد. هدف از این مطالعه؛ بررسی مشارکت زنان در اهدای خون با طرح پرسشنامه می‌باشد که نتایج حاصل می‌تواند جهت آموزش بهتر بانوان و رفع موانع بر سر راه اهدای خون آن‌ها مؤثر واقع شود.

مواد و روش‌ها

در یک مطالعه مقطعی، پرسشنامه توسط ۲۵۰ نفر از شرکت‌کنندگان تکمیل و اطلاعات وارد نرم‌افزار SPSS ۲۶ شد. با استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس یک طرفه و رگرسیون، تجزیه و تحلیل آماری انجام شد.

یافته‌ها

۹۳/۶٪ افراد، مشارکت در نجات جان بیماران را عامل مؤثر در امر اهدای خون و ۸۱/۲٪ افراد، ابتلا به کم‌خونی را به عنوان موانع عدم مشارکت عنوان نمودند. متغیر آگاهی از شرایط اهدای خون با عوامل مؤثر در اهدای خون رابطه معکوس و معناداری داشت ولی امتیاز موانع با مشارکت رابطه معناداری نداشت ($p=0/003$). بر اساس نتایج آزمون T مستقل، ارتباط وضعیت تأهل با امتیاز آگاهی، امتیاز موانع عدم مشارکت در اهدای خون و امتیاز عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون با تاهل ارتباط معناداری نداشتند. نتایج تحلیل واریانس نشان داد سطح تحصیلات با امتیاز آگاهی ارتباط معناداری نداشت اما با امتیاز موانع عدم اهدای خون رابطه معکوس و معناداری نشان داد ($p=0/017$).

نتیجه‌گیری

با توجه به موانع اعلام شده و روابط حاصل در یافته‌های این مطالعه برای مشارکت در امر اهدای خون، فرهنگ‌سازی صحیح پیرامون فرآیند اهدای خون می‌تواند راه‌کار مناسبی جهت ترغیب بیشتر و بهتر بانوان باشد.

کلمات کلیدی: اهدای خون، زنان، نگرش، اهداکنندگان خون

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۲۸

تاریخ پذیرش: ۹۹/ ۴/۱۶

- ۱- پزشک عمومی - مرکز تحقیقات انتقال خون - مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی - تبریز - ایران
- ۲- متخصص بیهوشی - مرکز تحقیقات انتقال خون - مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی - تبریز - ایران
- ۳- کارشناس ارشد بیوشیمی - مرکز تحقیقات انتقال خون - مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی - تبریز - ایران
- ۴- کارشناس ارشد ایمونولوژی - مرکز تحقیقات انتقال خون - مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی - تبریز - ایران
- ۵- متخصص آمار و اپیدمیولوژی - دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تبریز - تبریز - ایران
- ۶- مؤلف مسئول: PhD ایمونولوژی - دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز و مرکز تحقیقات ایمونولوژی - تبریز - ایران - جنب بیمارستان شهید قاضی طباطبائی - کد پستی: ۵۱۶۵۶۶۵۸۱۱

مقدمه

خون سالم، از منابع ملی هر کشوری در راستای اهداف درمانی می‌باشد. برای اطمینان از تأمین خون سالم و دسترسی مؤثر به فرآورده‌های خونی، وجود داوطلبان آگاه و ایثارگر که بدون چشم‌داشت به طور مستمر خون اهدا می‌کنند، ضروری است. نیاز به خون نیاز حیاتی و دائمی است و نجات جان بسیاری از بیماران تالاسمی، هموفیلی و سایر بیماران نیازمند به خون و فرآورده‌های خونی، در سایه تأمین خون کافی و سالم است. اهمیت اهدای خون از آن جا مشخص می‌شود که خون و فرآورده‌های خونی باید به طور مستمر و به میزان کافی در اختیار بیماران نیازمند به خون قرار گیرد. بنابراین انتخاب اهداکنندگان سالم و آگاهی آن‌ها در رابطه با اهمیت این موضوع ضروری است، زیرا بدون مشارکت ایشان، تأمین خون و فرآورده‌های خونی سالم امری غیر ممکن است (۱).

با توجه به اهمیت خون سالم به عنوان یک ثروت ملی و نقش بی‌بدیل آن در درمان و تأمین سلامت بیماران، تلاش مستمر و همه جانبه در راستای تأمین خون سالم و دسترسی مؤثر به فرآورده‌های خونی، تربیت داوطلبان اهدای خون آگاه و ایثارگر و حفظ جمعیت اهداکنندگان مستمر خون، ضرورت دایمی است. بنابراین مهم‌ترین هدف سازمان انتقال خون، فراهم آوردن خون و فرآورده‌های خونی سالم و کافی و به کارگیری راهکارهایی جهت کاهش خطر عفونت‌های منتقله از طریق انتقال خون می‌باشد (۲). علی‌رغم آزمایش‌های غربالگری بر روی کیسه‌های خون اهدایی از نظر وجود بیماری‌های قابل انتقال از طریق خون و فرآورده‌های خونی هم‌چون هپاتیت، ایدز و سیفلیس، احتمال منفی بودن نتایج آزمایش‌ها در زمانی که فرد اهداکننده در هنگام اهدای خون در فاز پنجره از مرحله ابتلا به بیماری باشد، وجود دارد. بنابراین علاوه بر معاینه و مشاوره، گزینش اهداکنندگان از میان جمعیت‌های کم خطر جامعه اهمیت بسزایی دارد (۳). لذا به کارگیری روش‌های صحیح جهت رسیدن به این هدف مهم که همان دستیابی به سلامت خون می‌باشد و در پی انتخاب و حفظ اهداکنندگان سالم تأمین می‌گردد، از اولویت‌های اساسی سازمان‌های انتقال خون می‌باشد (۴). مطالعه‌های

آماري نشان می‌دهند علی‌رغم این که بانوان تقریباً بیش از نیمی از جمعیت کل کشور را تشکیل داده‌اند، با این حال مشارکت آن‌ها به عنوان اهداکننده خون بسیار پایین‌تر از حد انتظار است. زنان در مقایسه با مردان، جمعیت کم خطر جامعه محسوب می‌شوند زیرا که احتمال رفتارهای پر خطر و آلودگی‌های ویروسی در ارتباط با مواجهات شغلی در آن‌ها در مقایسه با مردان به نسبت کمتر است (۵، ۶). از سوی دیگر از آن جا که زنان بیش از نیمی از جمعیت جامعه را به خود اختصاص می‌دهند، لذا ترغیب بیشتر ایشان در اقدام به اهدای خون، امری ضروری محسوب می‌شود. این در حالی است که در آذربایجان شرقی زنان تنها ۲/۷۳٪ از اهداکنندگان خون را شامل می‌شوند و میانگین کشوری نسبت مشارکت زنان در امر اهدای خون به مردان، ۱ به ۹ است، در حالی که در کشورهای توسعه یافته، میزان مشارکت تا ۵۵٪ می‌رسد (۷، ۸). بنابراین قبل از سرمایه‌گذاری و تدوین برنامه‌های بلند مدت جهت ترغیب بیشتر بانوان در امر اهدای خون، ابتدا باید وضعیت آگاهی، نگرش، باورها و عواملی که مانع اهدای خون در آن‌ها می‌شود شناسایی و بررسی گردد. لذا به کارگیری برنامه‌های دقیق و طولانی مدت در عرصه جذب و حفظ اهداکنندگان سالم در این استان نیاز است تا مطالعه‌های بنیادین و پایه در سطح جامعه صورت پذیرد و با شناسایی نقایص احتمالی و مشکلات موجود در گام نخست، در صدد رفع آن‌ها برآییم.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی بود که بر روی ۲۵۰ نفر از کارمندان زن دانشگاه علوم پزشکی تبریز در محدوده سنی ۲۴ تا ۵۷ سال انجام شد. معیار ورود به مطالعه، کارمند خانم شاغل در دانشگاه علوم پزشکی تبریز بود که مایل به شرکت در مطالعه باشند. نحوه جمع‌آوری داده‌ها در مطالعه، به صورت سرشماری بود و همه کارمندان خانمی که مایل به شرکت در مطالعه بودند، وارد شدند. پرسشنامه شامل سؤالاتی در زمینه عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون (۵ سؤال)، موانع موجود در مشارکت در امر اهدای خون (۱۰ سؤال) و هم‌چنین سؤالاتی که

پس از کسب رضایت کتبی از طریق تکمیل رضایتنامه، شرکت کنندگان وارد مطالعه شدند. در این مطالعه اطلاعات شخصی شرکت کنندگان وارد مطالعه نشد و صرفاً اطلاعات کلی مورد مطالعه قرار گرفت و شرکت کننده در صورت عدم تمایل به ادامه مطالعه در هر مرحله از مطالعه می توانست از مطالعه خارج گردد.

پس از توزیع پرسشنامه ها و جمع آوری اطلاعات استخراج شده از سؤالات، داده ها وارد نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ شد. برای بررسی رابطه ها، از آزمون های همبستگی پیرسون، تی مستقل، تحلیل واریانس یک طرفه و رگرسیون استفاده گردید. در همه تحلیل ها، $p < 0/05$ معنادار در نظر گرفته شد.

یافته ها

این مطالعه بر روی ۲۵۰ نفر از کارمندان زن دانشگاه علوم پزشکی تبریز انجام گرفت که میانگین سنی آن ها بین $39/3 \pm 9/7$ سال بود. از این تعداد ۱۷۸ نفر (۷۱/۲٪) متأهل و مابقی مجرد بودند. ۳۹ نفر (۱۵/۶٪) دارای تحصیلات فوق دیپلم و پایین تر، ۱۲۸ نفر (۵۱/۲٪) لیسانس و ۸۳ نفر (۳۳/۲٪) فوق لیسانس یا دکترا بودند. هیچ کدام از شرکت کنندگان مطالعه سابقه اهدای خون نداشتند (جدول ۱). به این صورت که بیشتر افراد یعنی ۲۳۴ نفر (۹۳/۶٪) "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه" را به عنوان عامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند و تعداد کمتری یعنی ۱۱۹ نفر (۴۷/۶٪) "ارتقای وضعیت جسمی خود" را به عنوان عامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند. به علاوه بر اساس اظهارات شرکت کنندگان، هیچ یک از آن ها سابقه اهدای خون نداشتند.

هم چنین در رابطه با ارزیابی فراوانی پاسخ دهی به سؤالات پیرامون موانع عدم مشارکت در امر اهدای خون، بیشتر افراد یعنی ۲۰۳ نفر (۸۱/۲٪) "ابتلا به کم خونی" و کمترین افراد یعنی ۷۶ نفر (۳۰/۴٪) "عدم دسترسی به پایگاه های انتقال خون" را به عنوان موانع عدم مشارکت عنوان نمودند (جدول ۲).

بیشترین میزان آگاهی در خصوص "حجم یک واحد

مشخص کننده آگاهی جامعه مورد مطالعه از شرایط اهدای خون می باشد (۸ سؤال) بود. نحوه نمره دهی به سؤالات پاسخ داده شده بدین صورت بود که به عنوان مثال برای ارزیابی عوامل مؤثر در مشارکت زنان در امر اهدای خون، به سوال "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه" در صورت پاسخ بلی، امتیاز ۱ و در صورت پاسخ خیر، امتیاز ۰ داده شد و همچنین در بخش ارزیابی موانع موجود در امر اهدای خون نیز در صورتی که شرکت کننده به هر یک از سؤالات پاسخ بلی داده باشد، امتیاز ۱ و در صورت پاسخ خیر، امتیاز ۰ تخصیص داده شد. در بخش ارزیابی میزان آگاهی، به ازای هر پاسخ صحیح، امتیاز ۱ و هر پاسخ غلط، امتیاز ۰ تعلق گرفت. سپس جهت محاسبه امتیاز متغیرهای مشارکت، موانع و آگاهی، میانگین سؤالات مرتبط با هریک از این حیطه ها به دست آمد که در دامنه ۰ تا ۱ قرار می گرفت. برای ارزیابی بهینه تر از نمرات، نیاز بود که دامنه نمرات برای گزارش دهی در محدوده ۰-۱۰۰ قرار گیرد، مثلاً امتیازات مربوط به متغیرهای مشارکت، موانع و آگاهی، در گزارش آن ها در محدوده ۰-۱۰۰ گزارش شود. برای این منظور، امتیازات خام (در دامنه ۰-۱) در عدد ۱۰۰ ضرب شد که در این صورت دامنه حاصل برای امتیازات بین ۰ تا ۱۰۰ قرار گرفت.

برای تنظیم پرسشنامه از پرسشنامه مطالعه جوادزاده شهشهانی استفاده شد که روایی و پایایی آن تأیید شده بود ولی از آن جا که چند سؤال حذف و چند سؤال دیگر اضافه شد، لذا مجدداً روایی و پایایی پرسشنامه در بررسی با ۲۰ نمونه سنجیده شد و با α کرونباخ ۰/۶۲، ۰/۶۸ و ۰/۶۵ به ترتیب برای مشارکت، موانع و آگاهی مورد تأیید قرار گرفت (۸).

برای تعیین حجم نمونه، اطلاعات اولیه برای هدف اصلی مطالعه شامل؛ رابطه آگاهی و موانع موجود در امر اهدای خون با مشارکت در اهدای خون بر اساس یک مطالعه مقدماتی با ۳۰ نمونه به دست آمد (کمترین مقدار همبستگی برابر ۰/۲ و معادل بیشترین تعداد نمونه). با در نظر گرفتن ضریب اطمینان ۹۵٪ و توان آزمون ۹۰٪، حداقل حجم نمونه تقریباً حدود ۲۵۰ مورد برآورد شد.

جدول ۳: بررسی سطح آگاهی بانوان از شرایط اهدای خون

تعداد	درصد	
۳۰	۱۲/۰	اهدانکنده مستمر به چه کسی گفته می‌شود؟
۷۳	۲۹/۲	حداقل سن مناسب اهدای خون چه قدر است؟
۹۲	۳۶/۸	حداکثر سن مناسب اهدای خون چه قدر است؟
۴۸	۱۹/۲	حداقل وزن مناسب اهدای خون چه قدر می‌باشد؟
۱۰۵	۴۲/۰	حجم یک واحد خون کامل اهدایی چه قدر می‌باشد؟
۱۸	۷/۲	چه آزمایش‌هایی که بر روی خون‌های اهدایی انجام می‌شوند؟
۹۴	۳۷/۶	مدت زمان متوسط خونگیری چه قدر می‌باشد؟
۶۵	۲۶	دفعات اهدای خون توسط بانوان در سال چه تعداد می‌باشد؟

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیر آگاهی با عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون رابطه معکوس و معناداری داشت ($p=0/003$) ولی متغیر موانع با مشارکت رابطه معناداری نداشت (جدول ۴). علاوه بر این نتایج نشان داد که سطح تحصیلات با مشارکت رابطه مستقیم و معناداری داشت ($p=0/012$).

جدول ۴: رابطه عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون با موانع عدم مشارکت، آگاهی جامعه مورد مطالعه و سطح تحصیلات

p value	B (SE)	
۰/۵۱۵	(۰/۰۶۲) ۰/۰۴	موانع عدم مشارکت در اهدای خون
۰/۰۰۳	(۰/۰۶۵) -۰/۱۹۴	آگاهی جامعه مورد مطالعه
۰/۰۱۲	(۲/۱۰۵) ۵/۳۰۸	سطح تحصیلات

نتایج حاصل از آزمون T مستقل، در بررسی ارتباط وضعیت تأهل با امتیاز آگاهی، امتیاز موانع عدم مشارکت در اهدای خون و امتیاز عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون نشان داد که هیچ کدام با تأهل ارتباط معناداری

خون کامل اهدایی "در ۱۰۵ نفر (۴۲٪) و کمترین میزان آگاهی در مورد این که "چه آزمایش‌هایی بر روی خون‌های اهدایی انجام می‌شود" ۱۸ نفر (۷/۲٪) ارزیابی گردید (جدول ۳).

جدول ۱: عوامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون

تعداد	درصد	
۲۳۴	۹۳/۶	مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه
۱۵۸	۶۳/۲	به عنوان انجام وظیفه دینی می‌دانم
۱۷۴	۶۹/۶	به عنوان انجام وظیفه ملی می‌دانم
۱۹۷	۷۸/۸	احساس آرامش روحی و روانی دارم
۱۱۹	۴۷/۶	به دلیل ارتقای وضعیت جسمانی خودم

جدول ۲: موانع عدم مشارکت در امر اهدای خون

تعداد	درصد	
۲۰۳	۸۱/۲	دچار کم خونی می‌شوم
۹۸	۳۹/۲	مخالفت والدین یا همسر
۱۲۵	۵۰/۰	ترس از سرنگ و آمپول و فرآیند اهدای خون
۱۳۵	۵۴/۰	عدم اطلاع از شرایط اهدای خون
۷۶	۳۷/۲	عدم دسترسی آسان به پایگاه‌های انتقال خون
۸۴	۳۳/۶	ترس از عوارض جانبی اهدای خون
۱۴۵	۵۸/۰	ترس از ابتلا به ایدز
۱۶۶	۶۶/۴	به عقیده‌ام اهدای خون منجر به ضعف بدنی می‌شود
۱۶۳	۶۵/۲	سیکل ماهانه مانعی در امر اهدای خون است
۹۳	۶۶/۴	ترس از نتایج آزمایش‌های قبل از اهدای خون

هم چنین بر اساس یافته‌های توصیفی مربوط به امتیازات مشارکت، موانع و آگاهی، میانگین (انحراف معیار) این متغیرها به ترتیب ۷۰/۶ (۲۲/۶)، ۵۰/۲ (۲۲/۹) و ۲۶/۴ (۱۱/۷) به دست آمد. به عبارت دیگر امتیاز عوامل مؤثر در مشارکت افراد بالاتر از حد متوسط (بالاتر از ۵۰)، امتیاز موانع در امر اهدای خون در حد متوسط و امتیاز آگاهی پایین‌تر از حد متوسط بود.

نداشتند. هم‌چنین بر اساس نتایج تحلیل واریانس، ارزیابی رابطه سطح تحصیلات با امتیاز آگاهی نشان داد که این متغیر با امتیاز آگاهی ارتباط معناداری نداشت. اما با امتیاز حاصل از ارزیابی موانع عدم اهدای خون رابطه معکوس و معناداری نشان داد ($p=0/017$). بر اساس نتایج حاصل از این مطالعه، بیشتر افراد ترس از ابتلا به کم‌خونی را مانعی در مشارکت در اهدای خون عنوان کردند و هم‌چنین ضعف بدنی به دنبال اهدای خون و یا ترس از نتایج آزمایش‌ها (نگرانی از احتمال مثبت شدن آزمایش‌هایی از قبیل ایدز و...) به ترتیب دیگر موانعی بود که از سوی بانوان به عنوان مانع مشارکت آن‌ها در امر اهدای خون عنوان گردید.

بحث

از آن جایی که با مسأله افزایش احتمال عفونت‌های منتقله از راه انتقال خون مواجه هستیم، لذا تلاش در جذب اهداکنندگانی که از این نظر در معرض خطر کمتری هستند، هدف اصلی در راستای تامین منابع خونی سالم محسوب می‌شود. در اکثر کشورها زنان جامعه منابع بزرگ، سالم و بالقوه مؤثر و ارزشمندی در زمینه اهدای خون هستند، لذا شناسایی و ترغیب آن‌ها به اهدای خون باید از اهداف اصلی و کلان سازمان‌های انتقال خون محسوب شود.

به طور خلاصه، این مطالعه نشان داد که بیشتر افراد، "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه" را به عنوان عامل مؤثری در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند. و تعداد کمتری "ارتقای وضعیت جسمی خود" را به عنوان عامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند.

پیرامون موانع عدم مشارکت در امر اهدای خون، بیشتر افراد "ابتلا به کم‌خونی" و کمترین افراد "عدم دسترسی به پایگاه‌های انتقال خون" را به عنوان موانع عدم مشارکت عنوان نموده‌اند. بیشترین میزان آگاهی در خصوص "حجم یک واحد خون کامل اهدایی" و کمترین میزان آگاهی در مورد "چه آزمایش‌هایی بر روی خون‌های اهدایی انجام می‌شود" ارزیابی گردید. عوامل مؤثر در مشارکت افراد بالاتر از حد متوسط (بالاتر از ۵۰)، امتیاز موانع در امر

اهدای خون در حد متوسط و امتیاز آگاهی از شرایط اهدای خون پایین‌تر از حد متوسط بود.

نتایج نشان داد که متغیر آگاهی از شرایط اهدای خون با عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون رابطه معکوس و سطح تحصیلات با مشارکت رابطه مستقیم و معناداری داشت. هم‌چنین سطح تحصیلات با امتیاز موانع عدم اهدای خون رابطه معکوس و معناداری نشان داد. سایر روابط مورد بررسی در این مطالعه معنادار نبودند. اگر چه در مطالعه شهشهانی و همکاران، نتایج مطالعه نشان داده بود که بین عملکرد بانوان و متغیر آگاهی ارتباط مستقیمی وجود داشت که با افزایش آگاهی، تعداد دفعات اهدای خون نیز افزایش می‌یابد (۹).

هم‌چنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که ۲۳۴ نفر (۹۳/۶٪) "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه" را به عنوان عامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند و در مقابل افراد کمتری "ارتقای وضعیت جسمی خود" را به عنوان عامل مؤثر در اهدای خون مطرح نمودند. نتایج حاصل از این بخش به میزان زیادی با مطالعه عنایت الهی و همکارانش منطبق بود زیرا که در مطالعه آن‌ها مهم‌ترین انگیزه اهدای خون، نوع دوستی برآورد شده بود (۹). بر اساس نتایج موجود می‌توان گفت اعتقاد بیشتر شرکت‌کنندگان به عملی انسان دوستانه بودن است در حالی که هیچ یک از افراد شرکت‌کننده، سابقه اهدای خون نداشتند. به نظر می‌رسد دلایل مهم دیگری در ارتباط با عدم اهدا وجود دارد که احتمال می‌رود شامل عدم آگاهی از فرآیند اهدای خون و یا سایر موانع و عوامل بازدارنده موجود در مشارکت بانوان در اهدای خون باشد. مطالعه حسن‌زاده و همکاران در این رابطه نشان داده است که نوع نگرش افراد به مقوله اهدای خون با قصد اهدای خون ارتباط معناداری دارد (۱۰). از دیگر عوامل مؤثر در اهدای خون می‌توان به نتایج حاصل از مطالعه نریمانی و همکارانش اشاره کرد که بیانگر حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی بوده و این نتایج تا حدودی در مقوله نوع دوستی موازی با نتایج مطالعه ما بود (۱۱). هر چند در برخی مطالعه‌های دیگر، انگیزه و نگرش اهداکنندگان به مذهب،

فرهنگ و میزان سواد وابسته است (۱۲).

پس در نظر گرفتن امر اهدای خون به عنوان عملی انسان دوستانه، خود عامل مهمی در ترغیب افراد به مبادرت به اهدای خون می باشد زیرا که تعالی روح بشری در کمک به هم نوع و نوع دوستی است لذا متمرکز شدن بر این جنبه می تواند کمک بسیار زیادی در افزایش جذب اهداکنندگان سالم در جمعیت بانوان داشته باشد.

در این مطالعه و ارزیابی موانع موجود در امر اهدای خون، بیشتر افراد ترس از ابتلا به کم خونی را به عنوان مانعی در اهدای خون عنوان کرده اند که این مورد نیز منطبق بر نتایج مطالعه های مشابه در این زمینه است. در مطالعه منتشر شده، بیشتر افراد کم خونی را مانعی برای عدم اهدای خون می دانستند و نشان دهنده این موضوع است که باید توجه بیشتری برای تقویت آگاهی در جهت تغییر نگرش زنان جامعه در خصوص اهدای خون سالم مبذول داشت (۱۴، ۱۳). در رابطه با موانع اهدای خون، مطالعه های مشابه نتایج مشابهی را نشان داده اند که در آن ها علاوه بر ترس از ابتلا به کم خونی که دغدغه اصلی زنان مورد مطالعه بوده، ترس از سوزن و فرآیند خونگیری نیز به عنوان عوامل مهم در ممانعت از اهدای خون، مطرح شده اند (۱۶، ۱۵). در رابطه با آگاهی شرکت کنندگان باید گفت که متأسفانه آگاهی بانوان میانگین پایینی داشت که این خود می تواند دلایل متعددی داشته باشد که جهت ارتقای میزان آگاهی می توان به فرهنگ سازی اساسی پیرامون ترغیب زنان به عنوان منابع اهدای خون سالم و آموزش مباحث مربوط به اهدای خون سالم توسط بانوان بدون داشتن عوارض احتمالی بیماری در آن ها از طریق رسانه های ارتباط جمعی پرداخت. در این مطالعه سطح تحصیلات با عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون رابطه مستقیم و معناداری داشت که نتایج ما با نتیجه مطالعه عنایت الهی و همکاران مغایرت داشت. نتایج مطالعه خدیر

و همکاران نشان داده سطح تحصیلات زنانی که سابقه اهدای خون داشته اند در مقایسه با زنانی که سابقه اهدای خون نداشتند، به مراتب بالاتر بوده است (۱۷). هم چنین در مطالعه مشابه دیگری که بر روی شرکت کنندگان (دانشجویان دانشگاه هنگ کنگ چین) انجام شده، نتایج نشان داد که داشتن آگاهی بیشتر در رابطه با اهدای خون به مراتب موجب انگیزه بیشتر در افراد جهت مشارکت در امر اهدای خون می شود (۱۸). اما در مطالعه حاضر هر چند که از ۲۵۰ نفر شرکت کننده، هیچ کدام سابقه اهدای خون نداشتند ولی در پاسخ دادن به سؤالات پرسشنامه، جواب ها به گونه ای بوده که نشان دهنده ارتباط مستقیم سطح تحصیلات با تمایل به اهدای خون در شرکت کنندگان است.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج حاصل از این مطالعه، پایه ریزی آموزش هایی بنیادین و اطلاع رسانی و آموزش جهت حذف باورهای نادرست در رابطه با اهدای خون از طریق رسانه های ارتباط جمعی و فرهنگ سازی درست پیرامون فرآیند اهدای خون، می تواند راه کار مناسبی جهت ترغیب بانوان به عنوان منابع سالم اهدای خون مطرح شود.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون به دلیل حمایت و تصویب این مطالعه با کد مصوب IR.TMI.REC.1397.011 و هم چنین از مساعدت رئیس مرکز تحقیقات ایمونولوژی تبریز، آقای دکتر برادران و همکاری معاونت تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی تبریز در پیشبرد بهتر این مطالعه و هم چنین سایر همکاران که مجری و پژوهشگران این مطالعه را یاری نموده اند، صمیمانه تشکر و قدردانی می نمایم.

References:

- 1- Fields AC, Grindonb AJ. Hemochromatosis, iron, and blood donation: a short review. *Immunohematology* 1999; 15(3): 108-12.
- 2- Tafesse TB, Gebru AA, Gobalee S, Belay GD, Belew MT, Ataro D, *et al.* Seroprevalence and diagnosis of HIV, HBV, HCV and syphilis infections among blood donors. *Hum Antibodies* 2017; 25(1-2): 39-55.
- 3- Farshadpour F, Taherkhani R, Tajbakhsh S, Gholizadeh M, Hajiani Gh, Sharifi N, *et al.* Prevalence and Trends of Transfusion-Transmissible Viral Infections among Blood Donors in South of Iran: An Eleven-Year Retrospective Study. *PLoS One* 2016; 11(6): e0157615.
- 4- Yildiz SM, Candevir A, Kibar F, Karaboga G, Turhan FT, Kis C, *et al.* Hepatitis B, Hepatitis C, Human immunodeficiency virus and syphilis frequency among blood donors: A single center study. *Transfus Apher Sci* 2015; 53(3): 308-14.
- 5- Kafi-abad SA, Rezvan H, Abolghasemi H, Talebian A. Prevalence and trends of human immunodeficiency virus, hepatitis B virus, and hepatitis C virus among blood donors in Iran, 2004 through 2007. *Transfusion* 2009; 49(10): 2214-20.
- 6- Keshvari M, Sharafi H, Alavian SM, Mehrabadi H, Zolfaghari S. Prevalence and trends of transfusion-transmitted infections among blood donors in Tehran, Iran from 2008 to 2013. *Transfus Apher Sci* 2015; 53(1): 38-47.
- 7- Bani, M, Giussani B. Gender differences in giving blood: a review of the literature. *Blood Transfus* 2010; 8(4): 278-87.
- 8- Shahshahani HJ, Yavari MT, Attar M, Ahmadiyeh MH. Knowledge, attitude and practice study about blood donation in the urban population of Yazd, Iran. *Transfus Med* 2006; 16(6): 403-9.
- 9- Enayattollahi Sh, Sohrabi M.R. Comparative study on determinants of blood donation in blood transfusion centers in Tehran and Mahabad in 2014. *Sci J Iran Blood Transfus Organ* 2016; 13(2): 98-105. [Article in Farsi]
- 10- Hasanzadeh A, Farahini F, Akbari N, Aghahosseini M, Pirzadeh A. Survey of effective factors on continuous blood donation in Isfahan province based on the theory of planned behavior. *Sci J Iran Blood Transfus Organ* 2013; 10(2): 182-18. [Article in Farsi]
- 11- Narimani M, Sadeghieh Ahari S, Esmaili Nejad A, Soleimani E. The comparison of altruistic behavior, empathetic sense, and social responsibility among voluntary and non-voluntary blood donors. *Sci J Iran Blood Transfus Organ* 2013; 10(2): 190-7. [Article in Farsi]
- 12- Alfouzan N. Knowledge, Attitudes, and Motivations towards Blood Donation among King Abdulaziz Medical City Population. *Int J Family Med* 2014; 2014: 539670.
- 13- Hashemi Tayer A, Almasi Hashiani A, Amirizadeh N, Knowledge of female students and teachers in Arak universities about safe blood donation. *Sci J Iran Blood Transfus Organ* 2013; 10(2): 207-11. [Article in Farsi]
- 14- Zucoloto ML, Gonzalez T, Menezes NP, McFarland W, Custer B, Martinez EZ. Fear of blood, injections and fainting as barriers to blood donation in Brazil. *Vox Sang* 2019; 114: 38-46.
- 15- Siromani U, Thasian T, Isaac R, Selvaraj KG, Dolly D, Joy M, *et al.* A qualitative study of identifying factors which contribute and non-contribute to voluntary blood donation through focus group discussions (fgd's) among blood donors and non-blood donors. *Int J Emerg Ment Health Hum Resil* 2015; 17: 337-40.
- 16- Basukala S, Mehrotra S, Yadav P, Shahbaz Hasnain S. A qualitative study of attitudes, motivation and perception of blood donors towards blood donation in a tertiary care hospital. *Int J Indian Psychol* 2015; 2: 83-91
- 17- Khadir M, Maghsudlu M, Gharehbaghian A, Danandeh E, Faghieh H, Vafaiyan V, Nasizadeh S, Honarkaran N, Tabrizi Namini M, The evaluation of the attitude of Iranian women towards blood donation. *Sci J Iran Blood Transfus Organ* 2004; 1(1): 27-34. [Article in Farsi]
- 18- Suen LKP, Siu JY, Lee YM, Chan EA. Knowledge level and motivation of Hong Kong young adults towards blood donation: a cross-sectional survey. *BMJ Open* 2020; 10(1): e031865.

Original Article

Factors influencing the Attitudes toward Blood Donation in Female Staff of Tabriz University of Medical Sciences

Mosmer V.^{1,2}, Moghaddam Dizaj Herik A.N.^{1,2}, Shokuei B.^{1,2}, Dadashi S.^{1,2},
Asghari Jafarabadi M.³, Ardabilizadeh Sh.^{1,2}, Hosseinpour A.^{1,2}, Lotfinejad P.⁴

¹Blood Transfusion Research Center, High Institute for Research and Education in Transfusion Medicine, Tehran, Iran

²Eastern Azerbaijan Blood Transfusion Center, Tabriz, Iran

³School of Public Health, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran

⁴Faculty of Medicine, Immunology Research Center, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran

Abstract

Background and Objectives

To encourage women to embark on blood donation, the opinions and factors that impede blood donation should be identified. The purpose of this study was to investigate factors affecting participation of women in blood donation.

Materials and Methods

In this cross-sectional study, the questionnaires were completed by 250 female staff of Tabriz University of Medical Sciences. Data were analyzed using Pearson correlation, one-way ANOVA and regression analysis.

Results

93.6% of people claimed blood donation is a humanitarian act, and 81.2% claimed "anemia" is barrier of blood donation. Regression analysis showed that there was a negative and significant relationship between knowledge and motivating factors that have impact on blood donation ($p = 0.003$), but barriers score did not show a significant correlation with women participation ($p = 0.515$). Based on the results of independent T-test, the relationship of marital status was not significant as compared with the knowledge score ($p = 0.834$), with the barriers score ($p = 0.434$), and with that of motivating factors ($p = 0.615$). Education level has not significantly correlated with the knowledge score ($p = 0.510$) but there was a significant negative correlation with barriers variable in blood donation ($p = 0.17$).

Conclusions

According to the results, most of the participants in this study considered fear of anemia and fear of test results as barrier of blood donation. Therefore, establishing basic education and training programs to eliminate the wrong beliefs about blood donation would help encourage women as healthy sources of blood donors.

Key words: Blood Donation, Women, Attitude, Donors

Received: 17 Feb 2020

Accepted: 6 Jul 2020

Correspondence: Lotfinejad P., PhD of Immunology. Faculty of Medicine, Immunology Research Center, Tabriz University of Medical Sciences.

Postal Code: 5165665811, Tabriz, Iran. Tel: (+9841) 33282541; Fax: (+9841) 33282541

E-mail: p.lotfinezhad@gmail.com